

TÜRSAB Doğa ve Macera Turizmi Raporu

MACERA OLSUN DİYE 263 MİLYAR DOLAR HARCANIYOR

Dünyada 1.2 trilyon dolarlık turizm harcamaları pastasının içinde doğa turizminin payı 400 milyar dolar. Bu 400 milyar doların 263 milyarı ise macera düşkünlerinin yaptığı harcamalardan oluşuyor. TÜRSAB, doğa ve kültür turizminde önemli bir yere sahip olan Türkiye'nin bu pastadan pay alması için Türkiye'de acil bir turizm stratejisi planı yapılması çağrısında bulunuyor

2014 yılında dünyada seyahat eden turist sayısı 1.1 milyar kişiyi aştı ve harcamaları da 1.2 trilyon doları buldu. Dünyada turizm sektörü ortalama yüzde 4-7 arasında büyürken, doğa ve macera turizmi yüzde 20-30 büyümeye rakamları ile adeta patlayarak ilerliyor. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) ve Macera Turizmi ve Ticaret Birliği verilerine göre doğa türevi turizm hareketlerinin yarattığı büyüklük 400 milyar dolar. Bunun içinde macera segmentinin aldığı pay ise 263 milyar dolar düzeyinde. Böyle olunca turizmde boy gösteren birçok ülke macera düşkünü turisti kendi ülkesine çekmek istiyor. Rafting'ten yamaç paraşütüne, balondan, dalış sporlarına kadar birçok alanda potansiyeli bulunan Türkiye'de bu maceradan pay istiyor.

Türkiye ve dünyada bu alandaki gelişmeleri masaya yatıran **TÜRSAB Doğa ve Macera Turizmi Raporu'na** göre, Türkiye'de çok acil olarak doğa ve macera turizmi stratejisi planı yapılması gerekiyor. Bu planlamanın, devlet kurumları, üniversiteler, TÜRSAB, seyahat acentaları, STK'lar, yerel yönetimler ile birlikte oluşturulması gerektiğini söyleyen TÜRSAB Başkanı Başaran Ulusoy, "Bu plan doğrultusunda kurumlar arası eşgüdümün ve yasalar arası uyumun sağlanması, teşvik ve desteklerin belirlenmesi, tanıtım ve altyapı planlarının hazırlanması gerek. Dünyanın en güzel doğasına, en güzel denizine, en farklı kültürüne sahip ülkesi değiliz. Fakat çok şanslı bir konumdayız. Avrupa ve Asya arasında büyük bir ülkeyiz. Fazla miktarda doğa ve kültür ürününe sahip bir ülkeyiz" diyerek hızla harekete geçilmesi gerektiğinin altını çiziyor.

İşte TÜRSAB Doğa ve Macera Turizme Raporu'ndan öne çıkan başlıklar:

- 2014 yılında uluslararası seyahat eden turist sayısı 1 milyar 138 Milyon kişiyi buldu. Yaratılan ekonomik hacim ise **1.2 trilyon** dolara çıktı.
- Dünyada **turizm sektörü yıllık yüzde 4-7, doğa ve macera turizmi yıllık yüzde 20-30 büyümeye** gösteriyor.
- Doğa ile ilgili turizm hareketlerinin 2014 yılı sonunda ulaştığı rakam **400 milyar dolar** düzeyinde.

- Bunların içinde sadece macera turizmi segmentinin 2014 yılı pazar büyüklüğünün **263 milyar dolar** düzeyinde olduğu ifade ediliyor.
- **Tüketicilerin 3'te 1'i çevreye duyarlı tatiller için yüzde 2 ila yüzde 40 arasında daha fazla ödeme yapmaya gönüllü** oldukları vurgulanıyor.
- Seyahat eden insanların **yüzde 98'i kendini çevreye duyarlı** addediyor. Bu da 1 milyardan fazla kişiye tekabül ediyor.
- Seyahat eden insanların **yüzde 79'u çevreye duyarlı tesislerde** konaklamak istiyor.
- Seyahat eden insanların **yüzde 20'si milli parkları** ziyaret etmeyi tercih ediyor.
- Seyahat eden insanların **yüzde 15'i alışılmadık macera sporlarını** tercih ediyor.
- Türkiye'de **toplam 3 bin 49 tane koruma altında alan** bulunuyor. Bu alanların toplam büyüklüğü **7 milyon 883 bin 551 hektar**. Korunan alan sayısı anlamında **İzmir 318 alan ile birinci** olurken, alan büyüklüğü olarak bakıldığında ilk sırada **330 bin hektarın üzerindeki büyüklük ile Antalya** yer alıyor.
- Türkiye'de doğa ve macera turizmine hitap edebilecek nitelikteki yerlerin sayısı az değil. Toplam alanı 850 bin hektara yakın **40 milli parkın** yanı sıra 90 bin hektarı aşan büyüklüğüyle **192 tabiat parkına** sahip olan Türkiye'de **doğal sit sayısı bin 273**.
- Türkiye'de korunan alan sayısı 2002 yılında 964 iken 2013 yılında 3 bin 49'a yükseldi. Yani, 11 yılda 3 kattan fazla arttı. **Korunan alan büyüklüğünün Türkiye'nin toplam yüzölçümüne yüzde 8.1**.
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı, doğa turizmini geliştirmek için 81 ilde **527 adet doğa turizm alanı** belirledi.
- **420'nin üzerinde kuş türünün** yaşadığı Türkiye'de, aynı zamanda Avrupa'da tespit edilen yaklaşık 12 bin bitki türünün, **9 bini** yetişiyor. Bu zengin doğa altyapısı, Türkiye'nin doğa ve macera turizminde öne çıkması için avantaj sağlıyor.

*****

BÖLÜM 1: TÜRKİYE'DE DOĞA VE MACERA TURİZMİ

DOĞA VE MACERA TURİZMİ NEDİR?: Doğa ve macera turizminin Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından yapılmış bir resmi tanımı yok. Ancak Macera Turizmi ve Ticaret Birliği'ne (ATTA) göre, doğa ve macera turizmi; içeriğinde fiziksel aktivite, doğal çevre ve kültürel gezi unsurlarını barındıran turizm türü olarak tanımlanıyor. Bu tür turizmin en belirgin özelliği başta doğayı, biyolojik ve ekolojik çeşitliliği, yerel kültürü ve

geleneksel özgünlüğü korumayı ve gelir farklılıklarını aza indirmeyi amaçlaması olarak öne çıkıyor.

TÜRKİYE, GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER ARASINDA 19'UNCU: ABD'li George Washington Üniversitesi ve ATTA tarafından hazırlanan Macera Turizmi Gelişim Endeksi'ne göre, Türkiye 163 gelişmekte olan ülke arasında bu segmentte 19'uncu sırada yer alıyor. İlgili veriler ile seyahat acentaları, STK ve uzmanların notlamasıyla oluşan endekste, sürdürülebilir gelişme stratejisi, güvenlik, sağlık, doğal kaynaklar, kültürel kaynaklar, macera etkinliklerine yönelik kaynaklar (bisiklet, rafting vs.), girişimcilik, insani gelişmişlik, turizm altyapısı ve ülke imajı olmak üzere 10 kritere göre sıralama oluşturuluyor.

TABLO 1: GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER ARASINDA MACERA TURİZMİNDE LİDER ÇEK CUMHURİYETİ

Sıra	Gelişmiş ülkeler	Gelişmekte olan ülkeler
1	İsviçre	Çek Cumhuriyeti
2	İzlanda	Slovakya
3	Almanya	Bulgaristan
4	Norveç	Estonya
5	Yeni Zelanda	Şili
6	Avusturya	Polonya
7	Kanada	İsrail
8	Finlandiya	Slovenya
9	İsveç	Kore
10	Fransa	Kosta Rica
19	İspanya	Türkiye

40 BİN MAĞARAMIZ VAR: Dünyadaki diğer ülkelere göre mağara cenneti ülke durumunda olan Türkiye'de Turizm Bakanlığı verilerine göre yaklaşık 40 bin adet mağara bulunuyor. Tüm yerli ve yabancı mağaracı gruplarının inceleyerek belgelendirdiği mağara sayısı 800. Türkiye'de 20 binden fazla mağaranın bulunabileceği öngörülüyor. Türkiye'nin en uzun mağarası, 15 km'den fazla olan Isparta'daki Pınargözü Mağarası, en derin mağarası ise -1429 ile Mersin'deki Peynirlikönü Mağarası.

HAVA SPORLARINDA TÜRKİYE ÖNE ÇIKIYOR:

Yamaç paraşütü:

Ülkemizde yamaç paraşütü 1990'lı yılların başında Fethiye Ölüdeniz Bölgesi'ndeki Baba Dağı'nın yabancı pilotlar tarafından keşfedilmesi ile tanındı. Bugün Denizli-Pamukkale, Ankara-Gölbaşı, Bolu-Abant, Eğirdir, Kayseri, Eskişehir-İnönü'de yoğun olarak yamaç paraşütü yapılıyor.

Balon:

Dünyada ilk ortaya çıkışın 18. Yüzyılın sonlarında oldu. Kapadokya başta olmak üzere Türkiye’de bir çok kentte balon turları düzenleniyor.

Paraşüt atlama:

Ankara, İnönü ve Efes’te atlayış bölgeleri bulunuyor. Özellikle Efes Harabeleri ve Meryem Ana Kilisesi’nin bitişiğindeki 1760 metre uzunluğundaki asfalt pist uluslararası paraşüt yarışmalarına ev sahipliği yapan turistik bir atlayış merkezi.

TÜRKİYE’NİN DENİZ ALTI DA ZENGİN: Türkiye’de yer üstü olduğu kadar deniz altı da tarihi ve doğal zenginliklere ev sahipliği yapıyor. İşte başlıca dalış noktaları:

-*Fransa askeri nakliye gemisi:* Antalya liman girişinde 20-32 metre derinliklerde yatmakta.

-*Paris Batığı:* Kemer Marina’sı açıklarında 33 metre kumluk dipte yatıyor.

-*B-24 Amerikan Savaş Uçağı Batığı:* Antalya’nın Manavgat ilçesi yakınlarında 200 metre açıkta yatıyor. Uçağı dalış özel izin gerektiriyor.

-*Uluburun Antik Batığı:* Kaş’ın 8.5 kilometre güney doğusuna uzanan 60 metre açıkta bulunuyor. Çıkarılan eserler Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi’nde sergileniyo.

-*Fransız (Sosyete) Batığı:* Antalya Yat Limanı’nın 1 km açığında, 1942 yılında savaş sırasında batırılan Fransız savaş gemisi. Hastane destek gemisi görünümündeki bu geminin içinde cephaneye ve çöl şartlarını uygun arabalar bulunuyordu.

-*Falezler:* Antalya’nın iki büyük plajı olan Lara ve Konyaaltı arasında kalan bölgede karadan dalış için elverişli noktalar mevcut.

Sıçan Adası: Antalya Limanı’na bir kaç kilometre uzaklıkta. Doğu tarafında ufak bir mağara da bulunmakta.

-*Kaş Uçak Batığı:* 2. Dünya Savaşı sırasında henüz belirlenemeyen bir nedenden dolayı Meis adası yakınlarında batan 3 pervaneli İtalyan savaş uçağının enkazı. Balıkesir, Muğla, Marmaris, Bodrum, Soros, Gökçeada, Mersin başlıca diğer dalış bölgeleri arasında öne çıkıyor.

ÇORUH NEHRİ DÜNYA İLE YARIŞIYOR: Türkiye raftingte de öne çıkan bir ülke. Özellikle Çoruh Nehri’nin 169 kilometrelik parkuru dünyada da öne çıkan bir nokta. Başlıca rafting alanları ise şöyle:

Çoruh Nehri - Artvin

Fırtına Vadisi - Rize

Dalaman Çayı - Muğla

Melen Nehri - Düzce

İkizdere Nehri - Rize

Munzur Çayı - Tunceli

Köprüçay - Antalya

Bekili Deresi - Denizli

Zamantı Irmağı - Kayseri

Barhal Çayı -Artvin

EN ÇOK KORUNAN ALAN İZMİR, EN GENİŞ ALAN ANTALYA'DA: Türkiye'de toplam 3 bin 49 tane koruma altında alan bulunuyor. Bu alanların toplam büyüklüğü 7 milyon 883 bin 551 hektar. Bu alanların illere dağılımına bakıldığında ise İzmir ve Antalya illeri öne çıkıyor. Korunan alan sayısı anlamında İzmir 318 alan ile birinci olurken, bunu 311 alan ile İstanbul, 246 alan ile Muğla, 176 alan ile Antalya ve 123 alan ile Mersin takip ediyor. Alan büyüklüğü olarak bakıldığında ise ilk sırada 330 bin hektarın üzerindeki büyüklük ile Antalya ilk sırada yer alıyor. Antalya'yı 309 bin hektarın üzerinde alan büyüklüğüyle Muğla, 129 bin hektarlık alanla İstanbul izliyor.

TABLO 2: ANTALYA'DA 330 BİN HEKTAR ALAN KORUMA ALTINDA

Sıra	İl adı	Alan sayısı	Toplam alan (HA)
1	İzmir	318	157.933
2	İstanbul	311	129.645
3	Muğla	246	309.939
4	Antalya	176	330.028
5	Mersin	123	89.715
TOPLAM		3049	7.883.551

TÜRKİYE'DE 232 TANE MİLLİ PARK VE TABİAT PARKI VAR: Türkiye'de doğa ve macera turizmine hitap edebilecek nitelikteki yerlerin sayısı az değil. Toplam alanı 850 bin hektara yakın 40 milli parkın yanı sıra 90 bin hektarı aşan büyüklüğüyle 192 tabiat parkına sahip olan Türkiye'de en büyük koruma alanları ise sulak alanlardan oluşuyor. Türkiye'de 31 adet tabiatı koruma alanı, 112 adet tabiat anıtı, 80 adet de yaban hayatı geliştirme sahası bulunuyor. Sahip olunan doğal sit sayısı ise bin 273.

TABLO 3: TÜRKİYE'DE BİN 273 SİT, 40 MİLLİ PARK VAR

Korunan alanlar	Sayısı	Alanı (HA)
Milli Park	40	848.202
Tabiat Parkı	192	90.218
Tabiatı Koruma Alanı	31	64.242
Tabiat Anıtı	112	6.683
Yaban Hayatı Geliş. Sahası	80	1.191.340
Sulak Alanlar	135	3.215.500
Özel Çevre Koruma	16	2.459.116
Doğal Sit	1.273	1.322.748

TOPLAM	3.049	7.883.551
---------------	--------------	------------------

KORUNAN ALAN SAYISI 3 KATTAN FAZLA ARTTI: Türkiye’de korunan alan sayısı 2002 yılında 964 iken 2013 yılında 3 bin 49’a yükseldi. Yani,11 yılda 3 kattan fazla arttı. Bu alanların büyüklüğüne bakıldığında da, korunan alanların büyüklüğünün 3.3 milyon hektardan 6.1 milyon hektara yükseldiği göze çarpıyor. Korunan alan büyüklüğünün Türkiye’nin toplam yüzölçümüne oranında 11 yılda yaklaşık 2 kat büyüme dikkat çekiyor. 2002 yılında korunan alanların büyüklüğü Türkiye’nin yüzde 4.3’ünü oluştururken, bu oranı 2013 yılının sonunda yüzde 8.1’e yükselmiş durumda.

TABLO 4: KORUNAN ALANLAR TOPLAM YÜZÖLÇÜMÜNÜN %8.1’İNE ÇIKTI

Yıl	Korunan Alan Sayısı	Korunan Alan Büyüklüğü (ha)	Oranı (%)
2002	964	3.385.841	4.34
2012	2.821	5.647.568	7.24
2013	3.049	6.315.233	8.10

DOĞA KORUMAYA 116 MİLYON TL: Orman ve Su İşleri Bakanlığı’nın bütçe rakamlarına göre, Türkiye’de doğa koruma yatırımlarına ayrılan bütçe 2013’te 116 milyon TL’yi aştı. Bu rakam 2002 yılında 18.4 milyon TL olarak gerçekleşti. 2012 yılında ise doğayı korumaya 63.7 milyon TL yatırıldı. Bir başka deyişle, doğayı korumaya yönelik harcanan tutarlar 11 yılda 6 kattan fazla arttı, en son açıklanan yıllık değişim ise yaklaşık 2 kat olarak gerçekleşti.

TABLO 5: DOĞA KORUMA YATIRIMLARINA AYRILAN BÜTÇE

Yıl	Bütçe (Yıllık – TL)
2002	18.412.000
2012	63.798.000
2013	116.654.000

81 İLDE 527 DOĞA TURİZMİ ALANI BELİRLENDİ: 2015 yılının başında Orman ve Su İşleri Bakanlığı, doğa turizmini geliştirmek için 81 ilde 527 adet doğa turizm alanı belirledi. Buna göre, doğa turizmine konu olabilecek seçkin özellikli alanlarda yapılacak aktiviteler belirlenecek. 420’nin üzerinde kuş türünün yaşadığı Türkiye’de, aynı zamanda Avrupa’da tespit edilen yaklaşık 12 bin bitki türünün, 9 bini yetişiyor. Bu zengin doğa altyapısı, Türkiye’nin doğa ve macera turizminde öne çıkması için avantaj sağlıyor.

BÖLÜM 2: DÜNYADA DOĞA VE MACERA TURİZMİ VE TÜRKİYE İÇİN ÖNERİLER

PAZAR BÜYÜKLÜĞÜ 400 MİLYAR DOLAR: 2014 yılında uluslararası seyahat eden turist sayısı 1.1 milyar kişiyi aştı. Bu kişiler 1.2 trilyon dolarlık ekonomik hacim yarattı. Dünyada turizm sektörü yıllık yüzde 4 ila 7 büyüme gösterirken, doğa ve macera turizminin yıllık büyüme ortalaması yüzde 20 ila 30 seviyesinde. UNWTO ve ATTA tarafından açıklanan verilere doğa türevi turizm hareketlerinin yarattığı ekonomik büyüklük 2014 yılı sonunda 400 milyar dolara ulaştı. Bunların içinde sadece macera turizmi segmentinin büyüklüğü de 263 milyar dolar olarak gerçekleşti.x

TURİSTİN 3'TE 1'İ ÇEVREYE DUYARLI TATİL İÇİN FAZLA ÖDEMEYE RAZI: United Nations Environment Programme (UNEP) araştırmalarına göre, turistlerin 3'te 1'i çevreye duyarlı tatiller için yüzde 2 ila 40 arasında daha fazla ödeme yapmaya gönüllü. Kendini 'çevreye duyarlı' olarak tanımlayanların oranı ise yüzde 98. Seyahat eden insanların yüzde 79'u çevreye duyarlı tesislerde konaklamak isterken, yüzde 40'ı doğa ve kültür temelli turlara katılmayı tercih ediyor. Turistlerin yüzde 20'si milli parkları ziyaret ederken, yüzde 15'i alışılmadık macera sporlarını tercih ediyor.

AKDENİZ ÇANAĞI EKOTURİZME ODAKLANDI: Dünyadaki turizm seyahatleri eğilimleri klasik turizmin dışına çıkan beklentilerin oluştuğunu ortaya çıkıyor. Türkiye'nin rakibi olan Akdeniz çanağındaki ülkelerin hepsi ekolojik turizme yönelik plan ve stratejilere odaklanıyor. Akdeniz'e kıyısı olmayan ülkelerin de ekolojik turizme ağırlık verdiği dikkat çekerken, dünyadaki diğer turizm bölgeleri de benzer yöntemler uyguluyor. Örneğin Kosta Rika bir Karayip ülkesi olmasına rağmen rotasını doğa ve macera turizmine çevirmiş vaziyette. Ülke bu şekilde son 5 yılda turizm gelirini 3'e katladı. Afrika'da kuzey bölgeler hariç tüm bölgelerde turizmin bugünü ve yarını sürdürülebilir doğa ve macera turizmi üzerine kurulu. Benzer şekilde bazı Asya ülkeleri ve Yeni Zelanda da turizm gelirlerinin önemli bir kısmı bu segmentten sağlanıyor.

YATIRIM MALİYETİ DÜŞÜK: Türkiye, nispeten bakir ve yıpranmamış doğasıyla ve coğrafi konumunun kolaylığıyla doğa ve macera turizmine yönelik büyük bir potansiyel taşıyor. 4 saatlik uçuş mesafesiyle dünya nüfusunun yüzde 40'ına ulaşabiliyor olmanın yanı sıra doğa turları ve sporları için her çeşit coğrafi ve iklim çeşitliliğe sahip olunması Türkiye'nin en büyük avantajları. Yerel kültürlerin, geleneklerin ve yaşam tarzlarının devam ediyor olması doğa ve macera turizminde bir adım öne çıkmak için önemli bir özellik. Buna ek

olarak, doğa ve macera turizminde altyapı yatırım maliyetlerinin diğer turizm çeşitlerine göre düşük olması bir diğer önemli avantaj olarak öne çıkıyor.

KORUMA KÜLTÜRÜ GELİŞTİRİLMELİ: Türkiye'nin doğa ve macera turizmini geliştirebilmesi için ulusal bir doğa ve macera turizmi stratejisinin geliştirilmesi, yasal düzenlemelerin ve mevzuatların tamamlanması gerekiyor. Doğal kaynakların bilinirliğinin artırılması ve sürdürülebilirlik ve koruma kültürünün benimsenmesi üzerine çalışmalar yapılmalı. Bu kültürün gelişmesi ancak yerel halkın sisteme dahil edilmesiyle mümkün. Yerelde korunmayan bir doğanın dışarıdan tedbir alınarak korunması imkansız. Bu nedenle, yerel halkın içinde bulunduğu ve farkında olmadığı ve haliyle korumada hevesli olmadığı doğa ve kültüre bakış açısını ekonomik fayda sağlayarak değiştirmek gerek. Sürdürülebilir turizm sadece turizm politikaları ile değil, ekonomi, tarım, ormancılık, hayvancılık, eğitim ve göç politikaları ile de ilgili.

RUSYA VE GÜRCİSTAN REKABETİ: Türkiye'nin Akdeniz çanağındaki rakipleri ekolojik turizm stratejileriyle rekabet avantajı yaşarken, doğu da da Rusya ve Gürcistan son dönemde doğa ve macera turizminde atağa geçmiş 2 ülke. Bu rekabette öne çıkmak için doğa ve macera turizmi trendinin gerisinde kalmamak gerekiyor.

BÖLÜM 3: TÜRKİYE'NİN GÜÇLÜ VE ZAYIF YÖNLERİ

GÜÇLÜ YÖNLER:

- 4 saatlik uçuş ile dünya nüfusunun yüzde 40'ına ulaşılır olmamız
- Doğamızın nispeten bakir ve yıpranmamış olması
- Kültürlerimizin nispeten yerel ve çeşitli olması, geleneklerin ve yaşam tarzlarının devam ediyor olması
- Doğa turları ve sporları için her çeşit coğrafi ve iklim çeşitliliğe sahip olmamız
- Dünya turizm pazarında bilinir ve güçlü bir marka olmamız
- Altyapı maliyetlerinin diğer turizm çeşitlerine göre düşük olması
- Genç nüfusa ve istihdam imkânlarına sahip olmamız
- Turizmin gelişmiş olması, turizme açık bir millet olmamız ve misafirperver oluşumuz

ZAYIF YÖNLER:

- Ulusal bir doğa ve macera turizmi stratejimizin olmaması
- Yasal düzenlemelerin ve mevzuatların eksik ve birbirini ile uyumsuz olması
- Kurumlararası eşgüdümün olmaması
- Profesyonel ve uzman işgücünün eksikliği
- Doğa ve Macera turizmi için altyapımızın eksik olması
- Ekoturizm adına herhangi çalışmanın ve tanıtımın yapılmaması, doğal kaynakların bilinirliğinin olmaması

- Sürdürülebilirlik ve koruma kültürünün benimsenmemesi
- Yerel halkın göç nedenlerinin ortadan kaldırılamamış olması